

COLUMN 51 - FUNERAIRE CULTUUR

Bezoekt u wel eens puur uit interesse of nieuwsgierigheid een begraafplaats? Deze vraag is een open deur bij funerair geïnteresseerden. Natuurlijk bezoeken die uit interesse een begraafplaats. Niet "wel eens", maar "heel vaak".

We moeten het er nog maar eens over hebben. Tenslotte gaat daar onze hele website over. Iemand die voor het eerst hoort van begraafplaatsbezoek, noemt het vaak 'morbide'.

Nou, laat ik de nog onwetenden onder u uit de droom helpen: een begraafplaats bezoeken is niet raar. Ook niet gewoon uit belangstelling of nieuwsgierigheid. Nieuwsgierigheid en verwondering is de moeder van alle kennis. Als wetenschappers niet nieuwsgierig zijn, dan ontdekken ze nooit wat. Wij zijn nieuwsgierig hoe het er op de diverse begraafplaatsen aan toe gaat en we hebben heel wat ontdekt. Overeenkomsten, maar ook veel verschillen. Soms is er niks aan en is het een saaie be-doening, vooral daar waar conservatieve en behoudende pastoors en kerkbestuurders de scepter zwaaien. Maar bijna altijd is er wel iets te zien. Voor wie er oog voor heeft.

En wat ziet je oog dan? Je ziet de funeraire cultuur, onze funeraire cultuur en die van anderen. Dat laatste niet alleen in het buitenland, maar ook op bescheiden schaal in ons eigen land, multicultureel als we (aan het worden) zijn.

En wat is dat dan precies, funeraire cultuur? Je zou toch zeggen dat er onder funeraire liefhebbers geen discussie over kan bestaan wat nou funeraire cultuur is. Onze vereniging De Terebinth wil deze cultuur beschermen en behouden, ze wil er voor opkomen, wil dat uitdragen, er lezingen over geven, ontleent er haar bestaansrecht aan. Er is zelfs een prijs 'Gouden Terebinth' in het leven geroepen. Geen discussie mogelijk, zou je zeggen, want dan moet je weten waarover je het hebt. Niets is minder waar. Het is blijkbaar niet duidelijk wat funeraire cultuur is en de discussie erover moet gevoerd gaan worden, dat bleek op de laatste twee bijeenkomsten. Er wordt wat over op papier gezet en het wordt er niet duidelijker van. Vind ik.

Ik heb -in mijn beide columns over de opkomst van natuurbegraafplaatsen- een aanzet gegeven over wat naar mijn mening funeraire cultuur is. En ik heb dat gedaan om te laten zien dat natuurbegraafplaatsen *niet* tot de funeraire cultuur gerekend kunnen worden.

Ik heb daarop bijval gekregen van een paar mensen die mijn visie delen, waaronder de door mij zeer gewaarde vorige beheerder van De Nieuwe Ooster.

En is een reactie in het verenigingsblad gekomen, die zegt dat natuurbegraafplaatsen *wel* funeraire cultuur zijn.

Het maakt me niet uit iemand beweert dat natuurbegraafplaatsen tot de funeraire cultuur behoren, ik blijf erbij dat dit niet zo is. En zeker niet tot de funeraire cultuur waar onze vereniging zich druk over zegt te maken. Noem het funeraire natuur maar laat het daarbij.

'Funus' betekent dood en funerair heeft betrekking op dood, begrafenis, begraven en begraafplaats. In gewoon Nederlands gezegd: **funeraire cultuur** is de manier waarop een volk, een gemeenschap omgaat met zijn doden. Het is de zichtbare en tastbare spiegel van die gemeenschap.

Bij de funeraire cultuur hoort o.a. ook de uitvaart, het crematorium en de asbestemming, en daar hoort de begraafplaats bij en het rouwen. Ze horen bij elkaar, maar je kunt ze ook scheiden.

Onze vereniging houdt zich bezig met de funeraire cultuur op de begraafplaats, met die zichtbare en tastbare spiegel van de gemeenschap. Wij houden ons niet bezig met de funeraire cultuur van

de uitvaartondernemingen en hun rituelen, niet met het stervensproces en ook niet met het rouwproces voor zover die zich niet uit in en om het grafteken op de begraafplaats. Daar zijn andere organisaties mee bezig. En wij houden ons ook niet bezig met wat er onder de grond gebeurt. Onze funeraire cultuur speelt zich af op de begraafplaatsen in de ruimste zin van het woord en wel bóven het maaiveld.

Alles wat daar op staat (lijkenhuisjes, graftekens), omheen staat(muren) of toegang toe geeft (poorten) behoort tot de funeraire cultuur. Ook kerkvloeren met graven zijn een begraafplaats.

Onze vereniging maakt zich druk over begraafplaatsen, het meest over de met de ondergang bedreigde zaken. Daaraan ontleent onze vereniging haar bestaansrecht.

Stelt u zich nu eens een natuurbegraafplaats voor. Alleen natuur zonder één enkel grafteken of hooguit een vergankelijk teken. Er staats niets anders boven het maaiveld dan de bomen en de struiken die er toch al stonden. De tijdelijke omwoeling van de aarde moet zo spoedig mogelijk weer opgaan in de natuur.

En stelt u zich nu eens voor dat we massaal met z'n allen zouden overgaan tot natuurbegraven. En dat er geen enkele 'gewone' begraafplaats meer zou bestaan.

Waarom denkt u dat onze vereniging dan nog haar bestaansrecht zou kunnen ontleen? Waar moet zij dan nog voor opkomen, wat moet zij dan nog beschermen? Wat zou er dan nog bedreigd kunnen worden?

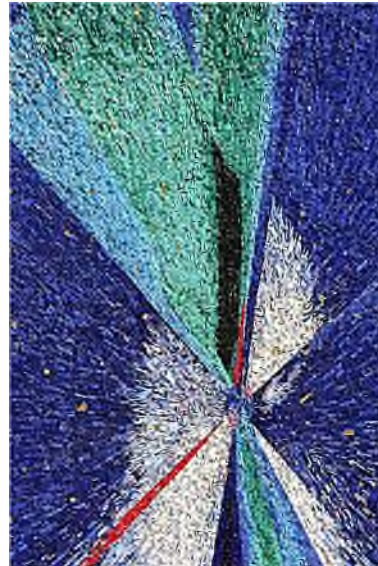
Helemaal niets, in mijn ogen. De funeraire cultuur op begraafplaatsen is dan volledig ter ziele gegaan. Bestaat niet meer.

Een doodzonde, vind ik. Je ontnemt de overledene op een natuurbegraafplaats niet zijn of haar graf. Je ontnemt wel de nabestaande het recht en de mogelijkheid om het graf te bezoeken, er te verwijlen, er iets tastbaars neer te zetten uit een diepgevoelde behoefte, die misschien niet voor iedereen maar toch wel voor het gros van de mensheid geldt. En je ontnemt de gemeenschap de mogelijkheid haar funeraire cultuur zichtbaar en tastbaar te ervaren.

Ik vind dat onze vereniging een standpunt moet innemen wat betreft natuurbegraafplaatsen. Wat volgens mij alleen maar een standpunt 'tegen' kan zijn. Want ten tijde van de Week van de Begraafplaatsen van dit jaar schreef onze vereniging op haar eigen website: **"4200 Begraafplaatsen maken deel uit van het collectieve geheugen van de Nederlanders. Het unieke van begraafplaatsen is dat nabestaanden een geliefde kunnen gedenken op een plek waar de overledene 'tastbaar' aanwezig is"...**

Dus hoezo, natuurbegraafplaatsen zijn ook funeraire cultuur?

En laten we alsjeblieft de discussie over wat funeraire cultuur is, niet in een wetenschappelijk jasje stoppen of met een wetenschappelijk sausje overgieten. Geen elitaire discussies, maar wees praktisch en concreet, zodat iedereen snapt waar het over gaat. Over het behoud van (bedreigde) begraafplaatsen in de ruimste zin van het woord, met waardevolle monumenten en graftekens, aanleg en bomen, muren en gebouwtjes. Wat is dan waardevol? Datgene dat ons laat zien hoe wij in onze cultuur met onze doden omgaan door middel van die graftekens met hun teksten en symbolen, hun vormgeving en kunstuitingen en kunststromingen, waar we ons stenen archief kunnen lezen en herlezen, waar onze geschiedenis zich bevindt. En waar nabestaanden een geliefde kunnen gedenken omdat deze er -mede door dit alles- 'tastbaar' aanwezig is.

Gelukkig Nieuwjaar

© 2016 Jeannette Goudsmit